

สถานะทางกฎหมายของสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ไทย ในช่วงการระบาดโควิด-19

รับบทความ: 11 เมษายน 2564

เพยาวี ศรีแสงทอง¹

แก้ไขบทความ: 5 กรกฎาคม 2564

ตอบรับบทความ: 23 พฤศจิกายน 2564

บทคัดย่อ

สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ องค์กรวิชาชีพเกิดขึ้นจากความร่วมมือ การรวมกลุ่มผู้ประกอบการ วิชาชีพ นักวิชาการ และเครือข่ายสถาบันการศึกษา ด้านสวัสดิการสังคม และสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทย ปัจจุบัน (พ.ศ. 2564) ประเทศไทยประสบปัญหาการแพร่ระบาดของโควิด-19 เช่นเดียวกับประเทศทั่วโลกนั้น ส่งผลต่อผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ต้องปรับเปลี่ยน วิธีการปฏิบัติงาน ลักษณะภาวะปกติใหม่ บทความวิชาการนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาถึง (1) สถานะทางกฎหมายของสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ไทยในปัจจุบันเป็นอย่างไร (2) นักสังคมสงเคราะห์รับอนุญาตปฏิบัติงานช่วงการระบาดโควิด-19 ได้รับผลกระทบจากการกระทำขององค์กรวิชาชีพหรือไม่ อย่างไร ข้อค้นพบได้แก่ (1) สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ เป็นหน่วยงานทางปกครอง และเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นกฎหมายวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ฉบับแรกของประเทศไทย และ (2) สถานะทางกฎหมายนี้ มีผลต่อนักสังคมสงเคราะห์ และยังคงต้องปฏิบัติงานเป็นไปตามประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ยังไม่ปรากฏว่ามีคำร้องเรียนหรือฟ้องร้องเป็นคดีเกี่ยวกับองค์กรวิชาชีพนี้ (3) ข้อเสนอแนะ คือ 1) นักสังคมสงเคราะห์ต้องตื่นตัวพัฒนาตนเองเข้าสู่ระบบวิชาชีพตามกฎหมาย 2) หน่วยงานต้นสังกัด ต้องสนับสนุนผลักดันเข้าสู่ระบบใบอนุญาต 3) สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ต้องขับเคลื่อนเงินตอบแทนวิชาชีพ ยกระดับมาตรฐานคุณภาพผู้ประกอบการวิชาชีพ และพิจารณาลดความเข้มข้น หรือใช้อำนาจกระบวนการควบคุมวิชาชีพในช่วงการระบาดโควิด-19

คำสำคัญ: พระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2556, กฎหมาย, สังคมสงเคราะห์, ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์, การระบาดโควิด-19

¹ **หน่วยงานผู้แต่ง:** สาขาวิชาโทสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เลขที่ 99 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120

โทร. 084 6407380 อีเมล psrisengthong@gmail.com

The Legal Status of the Thai Social Work Professions Council during the Covid-19 Epidemic

Received: April 11, 2021

Revised: July 5, 2021

Accepted: November 23, 2021

Phayao Srisengthong¹

Abstract

The Social Work Professions Council is originally established to promote Social Work Profession Practitioner and monitor and evaluate the standard of social work services. The current epidemic of Covid 19 impacts the social workers to adjust their works to the New Normal methods. This academic article presents the legitimacy of Social Work Professionals in Thailand. The first point of the article examines the legal status of the Social Work Professional Council. The second point explores how the licensed social workers were affected by this Social Work Professional Council during the epidemic of Covid 19. The findings present in three parts. Firstly, the Social Work Professions Council under this first Social Work Profession Act B.E. 2556 regards as a juristic person by the Public Law. Under Administrative Law, this Council also regards as the administrative agency. With this consequence, the Social Work Profession Act forces all professional social workers must hold the licenses. Secondly, the social workers must work under the Emergency Decree on Public Administration in Emergency Situations B.E. 2548. However, it finds no prosecutions. Lastly, the third part recommends that 1) Social workers should be more actively concerned about self-development; 2) the social work agencies must seriously reassure their staffs holding licenses; 3) the Social Work Professions Council should impel the professional compensations to Civil Service Commission and advance the quality of social work to the international standard; and, for during the covid 19 epidemic, the Council should be flexible about the procedures (i.e. extending the licenses, monitor).

Keywords: Social Work Profession Act B.E. 2556, Law, Social work, Social work profession practitioner, COVID-19 epidemic

¹ **Affiliation:** Minor Program in Criminal Justice Social Work, Faculty of Social Administration, Thammasat University 99 Phaholyothin Road, Khlong Nueng, Khlong Luang District, Pathum Thani 12120
Tel. 084 6407380 E-mail. psrisengthong@gmail.com

บทนำ

การประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทย ที่นับได้ว่ามีสถานภาพทางกฎหมาย เป็นวิชาชีพที่ให้บริการมนุษย์ที่ต้องใช้ความรู้และทักษะทางสังคมสงเคราะห์ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาของบุคคล ครอบครัว กลุ่มคน หรือชุมชน เพื่อให้กระทำหน้าที่ทางสังคมและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข และมีมาตรฐานในการให้บริการวิชาชีพ ตั้งแต่มีการจัดตั้งองค์กรสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ขึ้นในพ.ศ. 2556 นั่นคือ สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ (Social Work Professions Council) เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสวัสดิการสังคม และสังคมสงเคราะห์ นักวิชาการ และเครือข่ายสถาบันการศึกษา ในประเทศที่เล็งเห็นความสำคัญในการส่งเสริมการรักษามาตรฐานการให้บริการแก่ผู้ใช้บริการ และควบคุมตรวจสอบผู้ประกอบวิชาชีพด้านสวัสดิการและสังคมสงเคราะห์ให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ

สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์จึงมีบทบาท และอำนาจหน้าที่สำคัญในการวางมาตรฐานควบคุมมาตรฐาน จรรยาบรรณส่งเสริม และพัฒนาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือหรือบริการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การพิจารณารับขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขอเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์รับอนุญาต รวมถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาต มาตรฐาน และจริยธรรมที่ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ทุกคนพึงปฏิบัติ หรือ กระทำต่อผู้รับบริการ และต่อผู้ร่วมวิชาชีพ รวมทั้งสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์มีฐานะเป็นนิติบุคคล ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2556 ซึ่งมีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพรูปแบบหนึ่ง

วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไป คือ นักสังคมสงเคราะห์นั้น ถือว่าเป็นผู้ประกอบอาชีพสังคมสงเคราะห์ เป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญ มีความจำเป็น และบทบาทอย่างยิ่งในการให้บริการงานสวัสดิการสังคม และการสังคมสงเคราะห์ เนื่องจากเป็นวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการมนุษย์ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส หรือมีความเปราะบางซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัย อารมณ์ จิตใจ และชีวิต และมีสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ซึ่งมีสถานะเป็น “หน่วยงานทางปกครอง” ตามนัยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 โดยเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายอำนาจทางปกครองหรือดำเนินกิจการทางปกครอง” เนื่องจากลักษณะเฉพาะขององค์กรวิชาชีพ ซึ่งเป็นนิติบุคคลที่มีลักษณะผสมทั้งลักษณะทางเอกชนและมหาชน อันเป็นผลมาจากการที่รัฐยอมให้นิติบุคคลซึ่งไม่ใช่หน่วยงานของรัฐแต่เป็นนิติบุคคลซึ่งประกอบด้วยผู้ประกอบวิชาชีพด้วยกันเองเข้ามามีบทบาทในการควบคุมการประกอบวิชาชีพ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจของรัฐอย่างหนึ่ง ดังนั้นการประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์จึงต้องมีการควบคุมมาตรฐานและจริยธรรมในการปฏิบัติงานโดยสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์

การศึกษา โดยเฉพาะในวิทยาการของวิชาชีพนั้น ๆ ที่ต้องมีการฝึกอบรมในระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้มีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ที่จะประกอบวิชาชีพ (3) มีเจตนาธรรมเพื่อรับใช้ประชาชนหรือสาธารณะเนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญของผู้ประกอบวิชาชีพที่ดำเนินกิจการที่จำเป็นให้บริการแก่มนุษย์ในสังคม จึงจำเป็นที่ผู้ประกอบวิชาชีพนั้นต้องมีอุดมการณ์เพื่อรับใช้ประชาชนหรือสาธารณะ อีกทั้งยังเพื่อก่อประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวอีกด้วย (นิรันดร์ พิศแข มั่นจิตร, 2562)

ดังนั้น เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ลักษณะสำคัญสามประการของวิชาชีพดั้งเดิมนั้น การประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ย่อมถือว่าเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่ง

สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทย เป็นองค์กรวิชาชีพที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พุทธศักราช 2556 ซึ่งได้ออกประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 130 ตอนที่ 8 ก วันที่ 24 มกราคม พ.ศ.2556 และมีผลบังคับใช้ในวันถัดไป คือวันที่ 25 มกราคม 2556 ถือเป็นมีสถานะทางกฎหมายโดยสมบูรณ์ อันเป็นจุดเริ่มต้นที่ส่งผลต่อผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทยอย่างเป็นทางการ นับตั้งแต่ พ.ศ. 2476 สามารถอธิบายถึงพัฒนาการของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ไทย ออกเป็น 5 ช่วง ดังนี้

ช่วงแรก งานสงเคราะห์และสวัสดิการสังคมไม่เป็นทางการ (ก่อน พ.ศ. 2476)

เป็นงานสงเคราะห์ระยะเริ่มต้น มีลักษณะการปฏิบัติงานสงเคราะห์ช่วยเหลือแบบไม่เป็นทางการ ในลักษณะรูปแบบผสมผสานแบบแผนวิถีชีวิตคนไทย ได้แก่ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนอื่นที่ตกทุกข์ได้ยาก การดำรงตนตามแนวประพฤติปฏิบัติศาสนา ระบบครอบครัว ระบบเครือญาติทางสังคมไทย การอุปถัมภ์ซึ่งกันและกัน การสงเคราะห์และการจัดสวัสดิการสังคมมักเป็น "วัด" ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนในสังคม รวมทั้งดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายพหุวัฒนธรรมไทย

ต่อมา การสงเคราะห์ได้ดำเนินการโดยรัฐบาลที่เป็นทางการนั้น ปรากฏเด่นชัดในสมัยรัชกาลที่ 5 คือ มีการสร้างโรงพยาบาลศิริราช ใน พ.ศ. 2429 โรงพยาบาลแห่งแรกในประเทศไทยที่ช่วยคนเจ็บป่วยและคนยากจน มีสภาอุณาโลมแดงหรือสภาอากาศสยาม ใน พ.ศ. 2436 (สภาอากาศไทยในปัจจุบัน) สมัยรัชกาลที่ 6 ได้จัดตั้งสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี เพื่อให้การดูแลสงเคราะห์เด็กหญิง และสมัยรัชกาลที่ 7 จัดตั้งกรมประชาสงเคราะห์ ใน พ.ศ. 2483 มีวัตถุประสงค์ให้ความช่วยเหลือ และส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ผาสุก ปัจจุบันคือ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ช่วงที่สอง งานสังคมสงเคราะห์ที่มีสถานภาพทางกฎหมายเป็นร่างครั้งแรก และกำเนิดสถาบันการศึกษาของรัฐ (พ.ศ. 2476 - พ.ศ. 2501)

งานสังคมสงเคราะห์ไทย ปรากฏสถานภาพทางกฎหมายเป็นร่างครั้งแรกใน พ.ศ. 2476 โดยนายปรีดี พนมยงค์ ได้เสนอร่าง “พระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันความสุขสมบูรณ์ของราษฎร” (Assurance Social) ในเอกสาร “เค้าโครงการงานการเศรษฐกิจแห่งชาติ” ตามหลักการข้อที่ 3 ซึ่งเป็น

ช่วงที่สี่ กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมฉบับแรกขึ้นในประเทศไทย (พ.ศ. 2540 - พ.ศ. 2546)

ด้วยเหตุผลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 80 กำหนดให้รัฐต้องคุ้มครอง และพัฒนาเด็ก และเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงชาย ส่งเสริมและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวและความเข้มแข็งของชุมชน การสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาส หรือกลุ่มคนที่เปราะบาง ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้ รัฐบาลจึงได้พยายามแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างเป็นระบบ จะเห็นว่า ที่มาของการตรากฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมฉบับแรกขึ้นในประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายในการจัดสวัสดิการสังคมทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งองค์กรอื่น ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศ โดยมีกระทรวงการพัฒนากำลังคนและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานหลัก สร้างระบบสวัสดิการให้กับประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย (<https://www.egov.go.th/th/government-agency/46/>)

อาจกล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 นี้ มีบทบาทอย่างยิ่งในการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมทางสังคม สร้างคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นให้กับประชาชนในประเทศไทย (มาตี ลิมสกุล, 2015, น. 30-32.)

นอกจากนี้ วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ของประเทศไทยในระยะเริ่มแรก ยังมีความร่วมมือกันในการทำงานและการพัฒนาทางด้านวิชาการ จากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ (กสค.) สถาบันสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย สถาบันการศึกษา ได้แก่ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ รวมถึงสมาคมวิชาชีพในสายการแพทย์ ได้แก่ สมาคมนักสังคมสงเคราะห์การแพทย์ไทย สมาคมนักสังคมสงเคราะห์จิตเวช และคณะบุคคลที่เป็นนักวิชาการ และนักวิชาชีพจากกระทรวงต่าง ๆ ได้ร่วมมือ ให้ความคิดเห็นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ และวิชาการ ส่งเสริม ผลักดันให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงานนักสังคมสงเคราะห์

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า มีข้อจำกัด เนื่องจากนักสังคมสงเคราะห์ของหน่วยงานจากกระทรวงต่าง ๆ นั้นมีภารกิจงานดำเนินงาน ลักษณะงาน โครงสร้างขององค์กร มีความแตกต่างหลากหลายของกลุ่มผู้ให้บริการ ดังนั้น การรวมตัวกันของเครือข่ายความร่วมมือทำงาน และการพัฒนาทางด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้ได้รับการยอมรับในมาตรฐานคุณภาพของการทำงานอย่างเดียวกัน และมีองค์กรวิชาชีพทำหน้าที่ควบคุมการประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ตามกฎหมายอาจกระทำได้อ่อนช้อยยาก มีข้อจำกัดในความแตกต่างเหล่านี้

สังคมสงเคราะห์ของหน่วยงานผู้จัดบริการสังคม และสังคมสงเคราะห์ตามกฎหมายฉบับใหม่นี้เพิ่มเติม อีกด้วย (http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2564/E/144/T_0034.PDF)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลง และความเป็นมาสาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ไทย เกิดขึ้นสืบเนื่องหรือเกี่ยวข้องกับงานสงเคราะห์ และสวัสดิการสังคมที่มีความหลากหลายกลุ่มเป้าหมาย การให้บริการแบบไม่เป็นทางการ ต่อมาเมื่อกระบวนการเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงหลักการทำงานของ สวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ให้สอดคล้องกาลสมัย ตามบริบทสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ มีกฎหมายให้การรับรองสถานภาพของผู้ปฏิบัติงานสังคม สงเคราะห์ เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนผู้รับบริการ และมีองค์วิชาชีพเพื่อการควบคุมการกระทำซึ่ง ควรอยู่ในความรับผิดชอบ อันเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ตามกฎหมาย และเป็น ที่น่าสังเกตว่า พัฒนาการของงานสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทย เริ่มต้นจากแนวคิดการพัฒนาระบบ เศรษฐกิจ เป็นลำดับแรก ต่อมาจึงมีการขยายมีระบบอื่นในสังคมตามมา สอดคล้องกับแนวคิดของ Strauss (1963) กล่าวไว้ว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไม่ควรมองมิติเศรษฐกิจด้านเดียว แต่ ควรให้ความสำคัญด้านสังคม โดยเฉพาะมิติวัฒนธรรม และวิถีปฏิบัติเข้าไปด้วย (พงษ์ทัช จิตวิบูลย์ และวันชัย ธรรมสังการ, 2562)

ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาการระบาดโควิด-19 เช่นเดียวกับนานาประเทศ ถือว่าเป็น สถานการณ์ฉุกเฉิน เห็นได้ว่า มีรายงานพบผู้ติดเชื้อ ผู้เสียชีวิตทั่วโลก และสถิติที่เพิ่มขึ้น ซึ่งรัฐบาลไทย ได้ประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ทำให้การปฏิบัติงาน ของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ต้องมีการเปลี่ยนแปลง แนวคิด วิธีการปฏิบัติ การดำเนินงานใน ภารกิจต่าง ๆ ในลักษณะวิถีปกติใหม่ และยังคงต้องรับภาระการขึ้นทะเบียน และรับ/ต่อใบอนุญาต เป็นผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์รับอนุญาตจากสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์อยู่ แม้จะไม่มี การถกเถียงกันเรื่องสถานะทางกฎหมาย และขอบเขตอำนาจของสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ไทย อีกทั้งยัง ไม่ปรากฏคำร้องเรียนของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือฟ้องร้องเป็นคดี ต่อองค์กรตุลาการเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ และการพิจารณาของสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์นี้ ดังนั้น จึงเป็นที่มาของบทความวิชาการนี้วิเคราะห์ผ่านแง่มุมกฎหมายสองมิติในลำดับถัดไป

สถานภาพทางกฎหมาย และการประกอบอาชีพสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทย

สถานภาพทางกฎหมายสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทย

สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ เป็นองค์วิชาชีพที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติวิชาชีพสังคม สงเคราะห์ พ.ศ. 2556 เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของผู้ประกอบวิชาชีพ นักวิชาการ และเครือข่าย สถาบันการศึกษาด้านสวัสดิการสังคม และสังคมสงเคราะห์ ในประเทศที่เล็งเห็นความสำคัญในการ ส่งเสริม การรักษามาตรฐานการให้บริการแก่ผู้ใช้บริการ และควบคุมตรวจสอบผู้ประกอบวิชาชีพด้าน

สวัสดิการ และสังคมสงเคราะห์ให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ มาตรฐานสากลและถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนให้ความช่วยเหลือหรือบริการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การพิจารณารับขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาต หลักเกณฑ์การประเมินความรู้ แบบและประเภทใบอนุญาต วางหลักเกณฑ์มาตรฐาน และจริยธรรมที่ผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ทุกคนพึงปฏิบัติหรือกระทำต่อผู้รับบริการ และต่อผู้ร่วมวิชาชีพ รวมทั้งสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

จะเห็นได้ว่า สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์มีลักษณะเป็นองค์กรวิชาชีพ เนื่องจากผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ หรือนักสังคมสงเคราะห์นั้น ให้บริการมนุษย์ที่ต้องใช้ความรู้ ทักษะทางสังคม ในการปฏิบัติหน้าที่การป้องกัน แก้ไขปัญหาบุคคล ครอบครัว กลุ่ม ชุมชน และมีมาตรฐานวิชาชีพ

ด้วยเหตุนี้จึงมีข้อพิจารณาที่สำคัญว่า สถานะทางกฎหมายของสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ไทยในปัจจุบันเป็นอย่างไร และมีผลผูกพันกับนักสังคมสงเคราะห์อย่างไรบ้าง ผู้เขียนเห็นว่า การบังคับใช้พระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2556 เมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2556 ส่งผลให้วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ได้รับรองทางกฎหมาย ที่กำหนดว่าวิชาชีพสังคมสงเคราะห์เป็นวิชาชีพที่ต้องใช้ความรู้ และทักษะทางสังคมสงเคราะห์ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยมีองค์กรวิชาชีพ ควบคุมมาตรฐาน จรรยาบรรณ ให้ความช่วยเหลือ หรือบริการทางสังคม รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายฉบับอื่น ๆ เป็นต้น (<https://socadmin.tu.ac.th/uploads/socadmin/pdf/courseBachelor2563.pdf>)

ดังนั้น เมื่อการบังคับใช้พระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2556 ที่ประกอบด้วยประกาศระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องฉบับนี้มีสภาพการบังคับใช้แล้ว ในฐานะของนักสังคมสงเคราะห์ ต้องมีความรับผิดชอบผูกพัน เพราะมีอำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานที่ผูกพันกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้อื่น ตลอดจนให้ความช่วยเหลือหรือบริการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ จึงเป็นวิชาชีพที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย อีกทั้งตัวนักสังคมสงเคราะห์เอง ต้องส่งเสริมและสนับสนุนความรับผิดชอบต่อวิชาชีพที่ให้การรับรอง และได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ ประกอบด้วย (1) ภาระความรับผิดชอบในการทำงานสังคมสงเคราะห์ (2) การพิทักษ์สิทธิ (3) การเสริมพลังอำนาจ (4) การพัฒนาวิชาชีพ (5) การประกันคุณภาพ และ (6) ค่านิยมของงานสังคมสงเคราะห์ (Pethpool, 2020)

อย่างไรก็ตาม น่าขบคิดต่อไปอีกว่า การที่วิชาชีพสังคมสงเคราะห์มีสถานะทางกฎหมายแล้ว และมีผลผูกพันแล้ว ผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ต้องมีความรับผิดชอบนั้นอย่างไรบ้าง หรือได้รับผลกระทบจากการกระทำหรือการออกคำสั่งของสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์หรือไม่ ดังนั้น นำเสนอการวิเคราะห์ และข้อสังเกตในประเด็นสถานภาพทางกฎหมาย ซึ่งสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์มีรูปแบบของการกระทำหรือการออกคำสั่งหลากหลาย สภาพลักษณะ และโครงสร้างองค์กร โดยอธิบายตามเกณฑ์ตัวบ่งชี้ 4 ประการ คือ (1) เกณฑ์การก่อตั้งนิติบุคคล (2) เกณฑ์วัตถุประสงค์ (3) เกณฑ์ความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐ (4) เกณฑ์เอกสิทธิ์อันได้มาจากอำนาจมหาชน

สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์: สถานภาพทางกฎหมายมหาชน

กฎหมายมหาชน เป็นกฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือหน่วยงานของรัฐกับประชาชน ในฐานะที่เป็นฝ่ายปกครองมีฐานะเหนือกว่าประชาชน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ เป็นองค์กรนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2556 โดยสภาพลักษณะ โครงสร้างองค์กร อธิบายตามเกณฑ์ตัวบ่งชี้ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1) เกณฑ์การก่อตั้งนิติบุคคล พบว่า ในกรณีสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพนี้ กล่าวคือ นักสังคมสงเคราะห์เองมีบทบาทเบื้องต้นในการเรียกร้องให้จัดตั้งสภาวิชาชีพ ทั้งนี้เพื่อให้มีองค์กรที่ควบคุมการประกอบวิชาชีพด้วยกันเองเป็นการเฉพาะ และเพื่อให้งานด้านสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทยได้รับการยอมรับ มีความน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตาม การเริ่มต้นของเอกชนที่ไม่เป็นทางการนั้นอาจไม่เป็นผลได้เลย หากว่าไม่มีบทบัญญัติกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ จัดตั้งองค์กรวิชาชีพ ในกรณีนี้สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ จึงเกิดจากการก่อตั้งของรัฐ ย่อมถือว่าเป็นนิติบุคคลตามความประสงค์ของรัฐ มาตรา 5 บัญญัติว่า “ให้มีสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมมาตรฐาน จรรยาบรรณส่งเสริม และพัฒนาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือหรือบริการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ให้สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์มีฐานะเป็นนิติบุคคล” อันเป็นข้อบ่งชี้ถึงลักษณะนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนประการแรก

2) เกณฑ์วัตถุประสงค์ มาตรา 6 พบว่า สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ดำเนินงานมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะหลายประการ ได้แก่ การรับขึ้นทะเบียน และออกใบอนุญาต การกำหนดมาตรฐานการให้บริการของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ การจัดทำหลักสูตรสำหรับการฝึกอบรมในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ หรือ มอบหมายให้สถาบันอื่นดำเนินการฝึกอบรมในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ กระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับจรรยาบรรณ คำสั่งลงโทษ หรือผู้กล่าวหา ที่มุ่งควบคุมการให้บริการและการประพฤติตนของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ให้มีมาตรฐานตามหลักวิชาชีพ และดำรงตนให้สอดคล้องกับจริยธรรมแห่งวิชาชีพ จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ของสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์เอกชน กล่าวคือ ประโยชน์แก่สมาชิกสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ด้วยกันเองบางประการ ได้แก่ การผดุงไว้ซึ่งเกียรติ สิทธิ ความเป็นธรรม ส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพ ความสามัคคี และสวัสดิการ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบว่าวัตถุประสงค์ที่เป็นทั้งประโยชน์สาธารณะ ได้แก่ การส่งเสริมการศึกษา การอบรม และการวิจัย รวมทั้งส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ และหน่วยงานทางสังคมสงเคราะห์ การรับรองปริญญาของสถาบันต่าง ๆ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรการศึกษาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในระดับอุดมศึกษา

ลักษณะเป็นไม่การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดของสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ที่ต้องอยู่ภายใต้หลักความชอบด้วยกฎหมายและเป็นหน่วยงานของรัฐ ใช้อำนาจทางการปกครอง เพื่อให้ผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ และผู้เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการประกอบวิชาชีพ

ข้อสังเกต มีเพียงข้อกำหนดในบทเฉพาะกาล เพื่อพิทักษ์สิทธิให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานอยู่ก่อนวันที่ 6 เดือนมิถุนายน 2556 และคุ้มครองสิทธิผู้ใช้บริการไปพร้อมกัน ดังนั้น กรณีที่ผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มีใบอนุญาต ถึงวันที่กฎหมายไม่ได้คุ้มครอง คือ ในวันที่ 25 มกราคม 2560 มีความเสี่ยงตามบทกำหนดโทษของกฎหมายฉบับนี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำหรือไม่ส่งเอกสารหรือวัตถุใด ๆ ตามที่เรียกหรือแจ้งให้ส่ง โดยไม่มีเหตุอันควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้หากผู้ใดฝ่าฝืน ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 บาท

ประเด็นนี้ ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายฉบับนี้ มีระวางโทษทางอาญา ซึ่งอาจจะไม่ค่อยสอดคล้องกับเจตนารมณ์การจัดตั้งพระราชบัญญัตินี้ที่กำหนดหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์ตามกฎหมาย และเป็นผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ตามกฎหมาย ซึ่งเน้นให้การส่งเสริม พัฒนาองค์ความรู้ และมาตรฐานการประกอบวิชาชีพให้มีคุณภาพและมาตรฐาน การแก้ไข ฟื้นฟู คุ้มครอง ป้องกันและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่ความก้าวหน้าในวิชาชีพ และมาตรฐานวิชาชีพสากล (สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์, 2559, น. 25-26) ดังนั้น ในสถานการณ์ปัจจุบันหากต้องการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ เป็นการยกระดับมาตรฐานคุณภาพผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ควรทบทวนการบังคับใช้กฎหมายหรือการลงโทษในส่วนนี้ อีกทั้งจะเป็นการช่วยส่งเสริมระบบงานอาสาสังคมสงเคราะห์และองค์กรเครือข่ายให้การสนับสนุนเป็นไปได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน พ.ศ. 2564 ยังไม่ปรากฏคำร้องเรียนของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องร้องเรียนหรือฟ้องร้องเป็นคดีต่อองค์กรตุลาการเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ และการพิจารณาของสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์นี้

ข้อสังเกตในประเด็นนี้ว่า อาจเนื่องมาจากนักสังคมสงเคราะห์เข้าสู่ระบบใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ มีข้อจำกัดกระทำได้น้อย อีกทั้งกฎหมายคุ้มครองให้ผู้ทำงานเป็นนักสังคมสงเคราะห์อยู่ก่อนวันที่ 7 มิถุนายน 2556 (วันที่กฎหมายบังคับใช้) ได้รับการคุ้มครองให้เข้าสู่ระบบการขึ้นทะเบียน และขอใบอนุญาต ส่วนผู้ทำงานเป็นนักสังคมสงเคราะห์ภายหลังวันที่ 7 มิถุนายน 2556 สามารถเข้าสู่ระบบของวิชาชีพ โดยการสอบข้อเขียน และการสัมภาษณ์ หรือผู้จบการศึกษาใหม่ ยังไม่มีประสบการณ์ทำงาน จะต้องผ่านการฝึกงาน 240 ชั่วโมงภายใต้การนิเทศงานของผู้ประกอบวิชาชีพ รับใบอนุญาตเป็นผู้ดูแล และต้องนำผลการฝึกงานมาเขียนการจัดการกรณีศึกษา (Case review) เพื่อสอบสัมภาษณ์ (สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม

แห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย, 2559, น. 26-30) ส่งผลให้อัตรากำลังของนักสังคมสงเคราะห์ที่มีใบอนุญาต และปฏิบัติงานตั้งแต่มีกฎหมายฉบับนี้บังคับใช้ พบว่า ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ที่มีใบประกอบวิชาชีพพร้อมใบอนุญาตแล้ว ยังมีจำนวนไม่มาก

นักสังคมสงเคราะห์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานทั่วประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ. 2554 - พ.ศ. 2560 จำนวน 2,430 คน และมีนักสังคมสงเคราะห์ขึ้นทะเบียนรับอนุญาตประกอบวิชาชีพ ประมาณ 3,200 คน คิดเป็นร้อยละ 77.4 และใช้ประโยชน์จากใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ มีเพียงร้อยละ 65.1 (สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์, 2564; จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร และคณะ, 2563) ส่วนมากเป็นบุคลากรในสังกัดหน่วยงานรัฐ หน่วยงานภาคเอกชน หน่วยงานในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งถือว่ามีจำนวนผู้ประกอบวิชาชีพนี้ค่อนข้างน้อย

อีกทั้ง การพิจารณาเรื่องค่าตอบแทนวิชาชีพ ตามกฎหมายฉบับนี้ยังไม่ได้มีการบัญญัติ แม้ว่าสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์จะมีบทบาทในการพัฒนามาตรฐานคุณภาพ และประสานกับสำนักงานคณะกรรมการพลเรือน (ก.พ.) ในประเด็นการขับเคลื่อนอัตราค่าจ้าง การทบทวนมาตรฐานกำหนดตำแหน่งในการยกระดับภาระงานให้ชัดเจนสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์รับอนุญาต และการวิเคราะห์ค่าจ้างที่ประเมินสมรรถนะ ยังมีอุปสรรคในการดำเนินการ และข้อจำกัดค่อนข้างมาก

แนวทางการประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน

นับตั้งแต่สาธารณสุขรัฐประชาชนจีนได้ประกาศ และรายงานต่อประเทศต่าง ๆ ในโลกถึงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างรวดเร็วและรุนแรงช่วงปลาย พ.ศ. 2562 ถึงปัจจุบันนี้ ยังไม่มียารักษาโรค และยังไม่มียาวัคซีนยีนยันการคุ้มครองภูมิคุ้มกันโรคของมนุษย์ได้อย่างแน่ชัด นับว่าเป็น “โรคอุบัติใหม่” ที่เกิดขึ้นซึ่งส่งผลให้ผู้คนในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ติดเชื้อ เจ็บป่วย และเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก จนกลายเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงของมนุษยชาติ สถานการณ์นี้เองทำให้มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องป้องกันตนเอง เพื่อให้มีชีวิตรอด ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีเดิมในสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ ที่เรียกว่า “New Normal” หรือ “ความปกติในรูปแบบใหม่” ส่งผลให้รูปแบบการใช้ชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป (<https://www.sustainablelife.co/news/detail/64>) รวมถึงการทำงาน ประกอบอาชีพต่าง ๆ ด้วย เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อควบคู่ไปกับความพยายามรักษา และฟื้นฟูศักยภาพทางเศรษฐกิจและธุรกิจ นำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ เทคโนโลยีใหม่ ซึ่งสิ่งใหม่เหล่านี้ได้กลายเป็นความปกติใหม่ ๆ จนในที่สุด เมื่อเวลาผ่านไปจนทำให้เกิดความคุ้นชินก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของผู้คนในสังคม (<https://news.thaipbs.or.th/content/292126>)

ข้อมูลปัจจุบันเมื่อ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2564 พบว่า การระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ทั่วโลกยังคงรุนแรง มีผู้ติดเชื้อโควิด-19 ทั่วโลก จำนวน 219,456,675 คน ผู้เสียชีวิต จำนวน 4,547,782 คน (<https://news.google.com/covid19/map?hl=th&gl=TH&ceid=TH%3Ath>) ส่วนตัวเลขยืนยันการติดเชื้อโควิด-19 ของคนไทย คือ จำนวน 1,626,604 คน (นับตั้งแต่การระบาดครั้งแรกในปี 2563) ผู้เสียชีวิต จำนวน 16,937 คน (<https://workpointtoday.com/update-covid-11/>)

จากประเด็นสถานการณ์ดังกล่าว รัฐบาลไทยควบคุมสถานการณ์โดยบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 เป็นต้น รวมทั้งนโยบายปิดเมือง (Lockdown) การประกาศปิดสถานประกอบการชั่วคราว ควบคุมกิจกรรมการรวมกลุ่มของประชาชน การกักตัวเพื่อเฝ้าระวังโรค (Quarantine) หรือการอนุญาตเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติงานที่บ้านแทนการทำงานที่สำนักงาน หรือปิดสถานที่เสี่ยงต่อการติดโรค เพื่อมุ่งหวังให้สมาชิกในสังคมประพฤติ และปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ เพื่อลดการแพร่เชื้อของโรคโควิด-19 ลดความเสี่ยงต่าง ๆ ซึ่งพบว่า มีกลุ่มคนร้อยละ 20 ของผู้มีงานทำทั้งหมด กลุ่มคนในภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 30 ภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ 16 และภาคบริการอื่นๆ ร้อยละ 17 เป็นต้น ได้รับผลกระทบผ่านภาวะเศรษฐกิจไทยที่ชะลอตัว (https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_05Apr2020.aspx) ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะได้มีความพยายามจัดสรรงบประมาณช่วยเหลือ บรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนในกลุ่มต่าง ๆ ผ่านโครงการช่วยเหลือต่าง ๆ และการทำงานของภาคส่วน เครือข่ายทางสังคม เพื่อสร้างการรับรู้ พัฒนาขีดความสามารถในชุมชน และระบบการดูแลบริการประชาชนให้ได้รับสิทธิ์มากที่สุด รวมทั้งปัญหาที่มีจำนวนบุคลากรทางการแพทย์ ห้องผู้ป่วย หรืออุปกรณ์ป้องกันการติดเชื้อนั้น อาจจะไม่เพียงพอต่อสถานการณ์ที่รัฐบาลยังควบคุมไม่ได้ จึงเป็นที่มาของการปฏิบัติตัวตามมาตรการป้องกันโรคที่ทุกคนต้องร่วมมือช่วยกันด้วยการสวมหน้ากากอนามัย เมื่อมีความจำเป็นที่ออกจากบ้าน การใช้ชีวิตที่ลดการสัมผัสกันทางกายภาพและทางสังคม และใช้มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม ซึ่งสถานการณ์โควิด-19 นี้ ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพไปอย่างสิ้นเชิง เช่น การทำงานที่บ้าน การเรียนการสอน รวมไปถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต้องเป็นการติดต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งผู้ประกอบการวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ด้วย

ด้วยเหตุนี้ สถานการณ์ผลกระทบข้างต้น ผู้เขียนจึงมีประเด็นพิจารณาต่อไปว่า ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์รับอนุญาตปฏิบัติงานภายใต้ปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่มีพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และบังคับใช้กฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์ต้องมีการปรับเปลี่ยนตามวิถีปกติใหม่ด้วย ได้รับผลกระทบจากการกระทำของสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ หรือผลในทางกฎหมายหรือไม่ อย่างไรบ้าง แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ (1) ผลกระทบจากการมีประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์

ปฏิบัติงานตามประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 อีกด้วย ในขณะที่เดียวกันสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ก็ยังคงใช้อำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายวิชาชีพนี้ แต่ยังไม่ปรากฏว่ามีคำร้องเรียนของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือฟ้องร้องเป็นคดีต่อองค์กรตุลาการเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ และการพิจารณาขององค์กรวิชาชีพตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ฉบับแรกนี้

ข้อเสนอแนะต่อผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ และสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ มีดังนี้

(1) เมื่อผลจากกฎหมายวิชาชีพสังคมสงเคราะห์นี้มีต่อตัวนักสังคมสงเคราะห์โดยตรงที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานสังกัดต่าง ๆ ดังนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ต้องมีความตื่นตัวในการพัฒนาตนเอง และความเป็นมืออาชีพของวิชาชีพ และเข้าสู่ระบบใบประกอบวิชาชีพรับรองอนุญาต

(2) หน่วยงานต้นสังกัดของนักสังคมสงเคราะห์ต้องให้การสนับสนุน สร้างความเข้าใจ พัฒนาความรู้ และผลักดันนักสังคมสงเคราะห์เข้าสู่ระบบใบอนุญาต เพื่อให้มีผลต่อการควบคุมมาตรฐานของระบบผู้ให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังลดความเสี่ยงต่อการประกอบวิชาชีพแบบผิดกฎหมาย

(3) สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ต้องทำหน้าที่หลักในการขับเคลื่อนประเด็นการพิจารณาเงินตอบแทนวิชาชีพ เช่นเดียวกับวิชาชีพอื่น ๆ ต่อสำนักงานคณะกรรมการพลเรือน (ก.พ.) เพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ นำไปสู่การพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ และการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพ เป็นการยกระดับมาตรฐานคุณภาพผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์รับอนุญาตในการแก้ไข ฟื้นฟู คุ้มครอง ป้องกันและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมตามแนวทางปฏิบัติของมาตรฐานวิชาชีพสากล ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์การจัดตั้งพระราชบัญญัตินี้

(4) ช่วงสถานการณ์โควิด-19 นักสังคมสงเคราะห์ย่อมมีความจำเป็นในการได้รับการยกเว้นหรือลดระดับความเข้มข้นของกระบวนการควบคุมวิชาชีพ หรือการใช้อำนาจของสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ภายใต้สถานการณ์พิเศษนี้ ได้แก่ การขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาต การขอต่ออายุ จำนวนผลงานการประเมินคุณภาพ การติดตามประเมินผล เป็นต้น เพื่อความสมดุลระหว่างการใช้อำนาจกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์

เอกสารอ้างอิง (References)

กฎหมายการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กองกฎหมาย สำนักงานปลัด กระทรวงการ

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. *พระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2556.*

สืบค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2564, จาก <http://law.m-society.go.th/law2016/law/view/688>
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ประเทศไทย). สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2563,

จาก <https://www.egov.go.th/th/government-agency/46/>

- ข่าวไทยพีบีเอส. 6 พฤษภาคม 2563. รู้จัก New Normal ฉบับราชบัณฑิตยสภา. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2563, จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/292126>
- คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *ความเป็นมาและปัจจุบัน*. สืบค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2564, จาก <https://socadmin.tu.ac.th/history>
- คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563)*. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2563, จาก <https://socadmin.tu.ac.th/uploads/socadmin/pdf/courseBachelor2563.pdf>
- คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. *รู้จักคณะ 08 ธันวาคม 2015*. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2564, จาก <http://swhcu.net/index.php/en/pages/about-sw>
- คิดเพื่อชีวิตยั่งยืน. (2563). *พร้อมหรือยัง? เตรียมรับมือกับปรากฏการณ์ New Normal พฤติกรรมใหม่ที่อาจเกิดขึ้นจนกลายเป็นเรื่องปกติ หลังการระบาดของโควิด-19*. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2563, จาก <https://www.sustainablelife.co/news/detail/64>
- จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร, ระพีพรรณ คำหอม, เยาวเรศ คำมะนาด, ทองศิริ กำแดง. (2564). การสร้างคุณค่าและสมรรถนะหลักนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, 29(1), 309-318, 327-331.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2561). *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- นIRMย์ พิศแข มั่นจิตร. (2562) *ปัญหาในทางกฎหมายว่าด้วยสถานะและผลการออกคำสั่งของแพทยสภาในประเทศไทย. คณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- นIRMย์ พิศแข มั่นจิตร. (2562). ศาลปกครองกับการควบคุมตรวจสอบฝ่ายปกครอง: ศึกษากรณี การควบคุมดูแลสถานพยาบาลเอกชนในประเทศไทย. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 48(1), 29-69.
- บรรหาร กำลา. (2551). บทวิเคราะห์การบังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 กับปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ. *จุลนิติ*, พ.ย.-ธ.ค., 33-39.
- ประภา เหนระกุล ศรีนวลนัด. (มกราคม-เมษายน 2562). หลักนิติธรรม: การรับรู้ในสังคมไทยกับมาตรการด้านสื่อสารมวลชน. *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ*, 21(61), 106-119.
- พงษ์ทัช จิตวิบูลย์ และวันชัย ธรรมสังการ. (2562). พลวัตสังคมวัฒนธรรมกับมิติการพัฒนามนุษย์องค์รวมในสังคมไทย. *วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ*, 11(2), 116-140.
- พระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2556. (2556, 24 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 130 ตอนที่ 8 ก.

- มาตี ลิมสกุล. (2558). กฎหมายกลางว่าด้วยการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย (Social Welfare Law in Thailand). *Journal of Social Work*, 23(1), 30-32. Retrieved from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/swjournal/article/view/173105/124078>
- มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. *วิวัฒนาการของการสังคมสงเคราะห์ในต่างประเทศและประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2563, จาก <http://saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=12&chap=3&page=t12-3-infodetail05.html>
- ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 144 ง ลงวันที่ 30 มิถุนายน 2564. *ประกาศสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ เรื่อง มาตรฐานการให้บริการของผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ พ.ศ. 2564*. สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2564, จาก http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/2564/E/144/T_0034.PDF
- ฤทัย หงส์สิริ. (2557). *ศาลปกครองและการดำเนินคดีในศาลปกครอง* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์. (2560). *คู่มือการศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ร้อยเอ็ด*. กรุงเทพฯ.
- สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย. (2559). *การสร้างความรู้ความเข้าใจการดำเนินงานสภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์*. 26-30. (อัดสำเนา)
- สภาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์. *ผู้ที่มีรายชื่อผ่านการรับรองมาตรฐานฯ รายชื่อ 22/11/2560*. สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2563, จาก https://www.m-society.go.th/news_view.php?nid=18463
- สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. (2562). *รวมกฎหมายปกครอง (เล่มกลาง)*. กรุงเทพฯ: เจริญรัฐการพิมพ์.
- สุรียา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์. (2562). *คู่มือสอบกฎหมายปกครอง* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- Google News. *ไวรัสโคโรนา (โควิด 19)*. สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2563, จาก <https://news.google.com/covid19/map?hl=th&gl=TH&ceid=TH%3Ath>
- Pethpool, A. (2020). Key Concepts in Social Work Practice. *Journal of Social Synergy*, 11(2), 94-100. Retrieved from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/thaijss/article/view/243197>
- Workpointtoday. *อัปเดตสถานการณ์โควิด-19 เป็นครั้งแรกในรอบหลายสัปดาห์ ที่ยอดผู้เสียชีวิตต่ำกว่าร้อยละ*. 2 ตุลาคม 2564. สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2564, จาก <https://workpointtoday.com/update-covid-11/>

คำแนะนำสำหรับผู้แต่งบทความ

เพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ

1. วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การเป็นวารสารรายครึ่งปีที่จัดพิมพ์ปีละ 2 ครั้ง กำหนดการออกวารสาร ฉบับที่ 1 (มกราคม- มิถุนายน) และฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม) รับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. บทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ต้องเป็นงานวิชาการทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาองค์การ ภาวะผู้นำ การจัดการ และนวัตกรรม
3. รับบทความประเภทบทความวิจัย (Research article) บทความวิชาการ (Academic article) บทปริทัศน์หนังสือ (Book review) และบทปริทัศน์บทความ (Article review)
4. บทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ จะได้รับการประเมินจากกองบรรณาธิการ เมื่อผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการแล้ว จะได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่กองบรรณาธิการกำหนดอย่างน้อย 3 ท่าน โดยผู้ประเมินไม่ทราบว่าผู้เสนอบทความเป็นผู้ใด และผู้เสนอบทความไม่ทราบว่าผู้ประเมินเป็นผู้ใด (Double-blind review) ทั้งนี้ ผลการประเมินจากกองบรรณาธิการถือเป็นที่สุด
5. บทความต้องไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อนและต้องไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น
6. หน้าแรกของบทความต้องมีองค์ประกอบ คือ
 - ชื่อเรื่อง (Title)
 - ชื่อ – นามสกุลของผู้แต่ง แล้วทำเชิงอรรถเพื่อระบุหน่วยงานที่ผู้แต่งสังกัดด้านหลังชื่อ
 - บทคัดย่อ (Abstract) มีความยาวไม่น้อยกว่า 150 คำ และไม่เกิน 250 คำ
 - คำสำคัญ (Keywords) ประมาณ 3-5 คำสำหรับบทความภาษาไทยให้แปลงองค์ประกอบดังกล่าวในข้างต้นเป็นภาษาอังกฤษ และสำหรับบทความภาษาอังกฤษให้แปลเป็นภาษาไทย โดยใส่ไว้ในหน้าถัดไป (ขึ้นหน้าใหม่)
7. ต้นฉบับต้องพิมพ์บนแบบฟอร์มกระดาษ B5 เว้นระยะ 1 บรรทัด (Single space) โดยเว้นห่างจากขอบบน 0.98 นิ้ว ขอบล่าง 0.79 นิ้ว ขอบซ้ายและขวา 0.85 นิ้ว ทั้งนี้ ความยาวของบทความต้องไม่เกิน 25 หน้า หรือ 8,000 คำ (ซึ่งรวมรายการเอกสารอ้างอิงแล้ว) ทั้งนี้ * ผู้แต่งสามารถใช้ Template ที่ทางวารสารได้เผยแพร่ไว้